

Sygn. akt I CSK 798/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Łodko

w sprawie z powództwa P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
przeciwko D. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 1 kwietnia 2021 r., sygn. akt I AGa 107/20,

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
2. **zasądza od D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. na rzecz P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwana D. sp. z o.o. w W. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 1 kwietnia 2021 r., zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 9 lipca 2019 r. w ten sposób, że zasądzono na rzecz powoda P. sp. z o.o. w W. kwotę 572 693 zł. Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazała, że w sprawie występuję istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), sformułowane w następujących pytaniach:

1. czy w przypadku, gdy w umowie strony przewidziały „karę umowną”, która mogła zostać naliczona jedynie w przypadku rozwiązania umowy z winy

drugiej strony umowy, a jednak miała pełnić funkcję gwarancyjną i zabezpieczać zwrot nakładów poczynionych przez stronę umowy w związku z jej realizacją, postanowienie takie może zostać uznane za nieważne, jeżeli z brzmienia umowy wynika, że samo jej rozwiązanie z winy drugiej strony nie wystarczało do naliczenia kary, ale niezbędne było wystąpienie dodatkowej przesłanki - nieodebranie uzgodnionej w umowie ilości paliwa gazowego do czasu rozwiązania umowy;

2. czy tak skonstruowane postanowienie umowne może zostać uznane za postanowienie gwarancyjne (klauzulę gwarancyjną), do którego nie stosuje się art. 483 § 1 k.c., jeżeli tak rozumiały to strony umowy, a jeżeli nie - to czy sam fakt, że niezbędną przesłanką do naliczenia kary było niewykonanie do czasu rozwiązania umowy obowiązku niepieniężnego, nie jest wystarczający do stwierdzenia, że takie postanowienie stanowi prawidłowo zastrzeżoną karę umowną i nie może zostać uznane za nieważne;
3. czy jeżeli jako podstawę wypowiedzenia umowy wskazano zarówno niewykonanie przez drugą stronę zobowiązania pieniężnego (zaległości płatnicze) jak i niewykonanie przez nią zobowiązania niepieniężnego (brak uzupełnienia zabezpieczenia), a na wypadek rozwiązania umowy z winy drugiej strony zastrzeżona została kara umowna, to w opisanym wyżej przypadku naliczenie kary umownej jest dopuszczalne - biorąc pod uwagę, że jedną z dwóch przesłanek rozwiązania umowy było niewykonanie zobowiązania o charakterze niepieniężnym;
4. czy obowiązek uzupełnienia zabezpieczenia do wymaganego poziomu należy traktować jako obowiązek niepieniężny - w sytuacji, gdy zgodnie z postanowieniami umowy zabezpieczenie może zostać udzielone w różny sposób, także w formie niepieniężnej, np. poprzez przedłożenie gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej.

Powołała się również na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) z uwagi na rażące naruszenie przez Sąd Apelacyjny przepisów prawa procesowego i materialnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Instytucja tzw. przedsądu służy selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu, w ramach którego, Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie SN z 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18).

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań - w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie z uwagi na kwalifikowany charakter naruszenia przepisów prawa. Zasadność skargi kasacyjnej jest oczywista, a więc dostrzegalna *prima vista* dla każdego prawnika, który bez przeprowadzania wnikliwej analizy powinien dojść do wniosku, że zaskarżone orzeczenie jest jaskrawo nieprawidłowe (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r.,

IV CSK 17/15). Powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej należy wykazać, że popełnione przy ferowaniu zaskarżonego orzeczenia uchybienia w zakresie stosowania prawa miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom (zob. postanowienia SN: z 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00; z 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, i z 10 kwietnia 2018 r. I CSK 730/17). Przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienie SN z 28 stycznia 2022 r., I CSK 947/22).

Sformułowane przez skarżącą zagadnienia nie mają charakteru uniwersalnego, o czym przekonuje silne powiązanie z konkretnym stanem faktycznym i ich znaczenie nie wykracza poza niniejszą sprawę. Skarżąca dąży bowiem nie do uzyskania abstrakcyjnej odpowiedzi dotyczącej wykładni określonych przepisów, ale ich oceny (kwalifikacji) w okolicznościach sprawy. Chodzi zatem o ocenę trafności wydanego rozstrzygnięcia. Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi nie wynika, aby w zakresie przedstawionego zagadnienia prawnego istniały w orzecznictwie lub doktrynie wątpliwości ani możliwe do przyjęcia rozbieżne interpretacje prawne. Skarżąca w tym zakresie poza zdefiniowaniem treści przedstawionych zagadnień prawnych, nie powołuje ani odmiennych poglądów, ani odmiennych interpretacji, jak też ich nie referuje i nie poddaje analizie. Wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego powiązanego z art. 483 § 1 k.c. oraz interpretacją postanowienia § 8 OWU, nakładającego obowiązek zapłaty kary umownej z powodu wypowiedzenia umowy z przyczyn leżących po stronie powoda przed zakupem minimalnej ilości paliwa gazowego, skarżąca opiera wyłącznie na własnym stanowisku, polemizując z niekorzystnym dla niej rozstrzygnięciem Sądu drugiej instancji. O istotności wskazanych zagadnień nie przekonuje również powszechne stosowanie klauzul umownych o zbliżonej treści wśród innych podmiotów działających na rynku gazu ziemnego i energii elektrycznej. Natomiast użyty w § 8 OWU termin „kara umowna” oraz podstawy jej naliczenia wskazują, że zastrzeżenie to nie miało charakteru absolutnej i gwarancyjnej odpowiedzialności powoda, do której nie mają zastosowania

przepisy o karze umownej. Wątpliwości co do zastrzeżenia kary umownej na wypadek odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia wyjaśniono w uchwale Sądu Najwyższego z 20 listopada 2019 r., III CZP 3/19 (OSNC z 2020 r., nr 5, poz. 35), w której wykluczono dopuszczalność zastrzeżenia kary umownej na wypadek odstąpienia od umowy spowodowanego opóźnieniem lub brakiem spełnienia świadczenia pieniężnego przez dłużnika. Naliczanie kary umownej nie może być oderwane od przyczyny wypowiedzenia umowy i nie będzie to kara za nieutrzymanie stosunku umownego, skoro podstawą oświadczenia skutkującego rozwiązaniem umowy była określona okoliczność. Kara umowna za niewykonanie zobowiązania lub nienależyte wykonanie zobowiązania pieniężnego narusza art. 483 § 1 k.c.

Argumentacja skarżącej zawarta w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania również nie przekonuje, że Sąd Apelacyjny naruszył prawo materialne i procesowe w sposób, który *prima facie* przekłada się na konieczność uchylenia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia. Skarżąca nie wykazała, że zastosowanie powołanych w zarzutach kasacyjnych przepisów prawa, których naruszenie miałoby wskazywać na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, było oczywiście błędne lub doprowadziło to tego, że zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy. Skarżący akcentując niepieniężny obowiązek odebrania minimalnej ilości paliwa gazowego nie dostrzega, że § 8 OWU stawia warunek „zakupu” paliwa zgodnie z umową.

Ubocznie wskazać należy, że konieczną treścią ważnej klauzuli zastrzegającej karę umowną jest określenie sumy stanowiącej karę umowną w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego. Przy oznaczaniu kary umownej dopuszcza się posługiwanie obiektywnymi miernikami wysokości np.: ułamkiem wartości rzeczy lub ułamkiem sumy, jeżeli ustalenie tej kwoty jest wyłącznie zabiegiem arytmetycznym. Zastosowanie konstrukcji prawnej, zakładającej ustalenie w przyszłości podstawy naliczania kary umownej, nie jest zgodne z art. 483 § 1 w zw. z art. 58 § 1 k.c. (zob. wyrok SN z 8 lutego 2007 r., I CSK 420/06). Istotne jest, aby zarówno strony, jak i sąd rozpoznający sprawę byli w stanie obliczyć wysokość kary umownej, która powinna być możliwa do ustalenia już w momencie zawarcia umowy, a jej

wysokość nie powinna wymagać dowodzenia. Określony w § 8 OWU sposób obliczenia kary umownej, uzależniony jest m.in. od aktualnych w dacie jej naliczenia cen paliwa i opłat zmiennych za świadczoną usługę, zatem mierników wysokości, których wartość będzie znana w przyszłości. Istota kary umownej jako zryczałtowanego odszkodowania sprzeciwia się pozostawieniu jej wysokości do ustalenia następczego. Zastrzeżenie kary umownej zakładającej ustalenie w przyszłości podstawy jej naliczenia nie spełnia wymogów oznaczenia sumy pieniężnej stanowiącej karę umowną (zob. wyrok SN z 3 października 2019 r., I CSK 280/18).

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jedn. tekst Dz.U. z 2015 r. poz. 1800).

[as]